

ECONOMIE ACADEMY

Havo | Vwo
Basis begrippenlijst

www.economie-academy.nl

Domein A: Vaardigheden

- 1% = één procent = $1/100 = 0,01$
- 6% = zes procent = $6/100 = 0,06$
- één promille = $1/1000 = 0,001$
- zes promille = $6/1000 = 0,006$

Wat is het verschil tussen een procentpunt en een procentuele verandering?

- Uitleg aan de hand van een voorbeeld: wanneer het nominale rentepercentage op je spaarrekening daalt van 2% naar 1%, dan daalt het rentepercentage 1 procentpunt en met 50%.

Domein D: Markt

Consumenten en producentensurplus

- Consumentensurplus: een meevaller voor de consument omdat de marktprijs lager is dan de prijs die de consument voor het product wil betalen. De consument wil bijvoorbeeld €600 voor een laptop betalen en betaalt op de markt maar €475 voor een laptop. Dan is het consumentensurplus voor deze consument $€600 - €475 = €125$
- Producentensurplus: het verschil tussen de marktprijs en de prijs die een producent minimaal voor het product wil ontvangen. Wil een producent minimaal €400 voor een laptop hebben en krijgt hij er op de markt €475 voor, dan heeft deze producent een surplus van €75.

Indeling goederen op basis van de elasticiteiten

- Substitutiegoederen: producten die elkaar kunnen vervangen. Bijvoorbeeld: Coca Cola en Pepsi Cola of aardappelen en rijst. Substitutie is een ander woord voor vervangen.
- Complementaire goederen: producten die elkaar aanvullen. Bijvoorbeeld: koffie en koffiemelk en motoren en benzine.
- Normale goederen / primaire goederen: wanneer je inkomen stijgt ga je maar een klein beetje extra van deze goederen kopen. Bijvoorbeeld brood en melk.
- Inferieure goederen: wanneer je inkomen stijgt ga je minder van deze goederen kopen. Bijvoorbeeld huiskamerproducten. Dat komt natuurlijk omdat je huiskamerproducten bij een stijgend inkomen gaat vervangen door merkproducten. In plaats van huiskamer spaghetti koop je grand italia spaghetti.
- Luxe goederen: wanneer je inkomen stijgt ga je in verhouding tot je inkomen meer van deze producten kopen. Bijvoorbeeld zalm of luxe vakanties. Er is meestal wel sprake van een drempelinkomen: een minimaal inkomen dat je moet hebben om het luxe product te kunnen kopen.

De kosten en opbrengsten van één extra product

- Marginale kosten: dit zijn de extra kosten van de productie van één extra product.
- Marginale opbrengsten: dit zijn de extra opbrengsten van de verkoop van één extra product.

Vaste en variabele kosten

- Vaste kosten: deze kosten veranderen niet als de productie verandert. De maandelijkse huurkosten horen bijvoorbeeld tot de vaste kosten.
- Variabele kosten: deze kosten veranderen wel als de productie verandert. De kosten voor onderdelen van een fiets horen tot de variabele kosten. Als er één fiets extra wordt geproduceerd, moet je bijvoorbeeld één extra paar trappers hebben.

Marktvormen (niet verwarren met de ondernemingsvormen zoals de BV en de NV):

- Volkomen concurrentie: veel aanbieders die een homogeen product aanbieden. Deze marktvorm noemt men ook wel volledige mededinging. Een aanbieder in deze marktvorm noemen we ook wel een hoeveelheidsaanpasser omdat de aanbieder afhankelijk van de marktprijs alleen zijn aangeboden hoeveelheid kan aanpassen om maximale winst te behalen. Een hoeveelheidsaanpasser heeft dus zelf geen invloed op deze marktprijs.
- Monopolistische concurrentie: veel aanbieders die een heterogeen product aanbieden. Voorbeelden: kledingwinkels, restaurants en de markt van frisdrank.
- Oligopolie: weinig aanbieders die een homogeen of heterogeen product aanbieden. Voorbeelden: benzinemaatschappijen en de producenten van smartphone's. Deze aanbieders proberen in het algemeen te voorkomen dat ze met elkaar op basis van de prijs gaan concurreren.
- Monopolie: één aanbieder. Een monopolist heeft invloed op de prijs en wordt daarom ook wel een prijszetter genoemd.

Prijzen op de markt

- **Prijstdiscriminatie:** wanneer een aanbieder voor hetzelfde product aan verschillende afnemers (vragers) een verschillende prijs rekent. Bijvoorbeeld bij abonnementen waar je afhankelijk van je leeftijd korting op krijgt (bv als 65+er in de trein)
- **Minimumprijzen:** een door de overheid vastgestelde prijs. Dit is de minimale prijs waarvoor het product wordt verkocht. Een hogere prijs mag dus wel, een lagere prijs mag dus niet. Een minimumprijs wordt ingesteld om de aanbieder te beschermen.
- **Maximumprijzen:** een door de overheid vastgestelde prijs. Dit is de maximale prijs waarvoor het product wordt verkocht. Een lagere prijs mag dus wel, een hogere prijs mag dus niet. Een maximumprijs wordt ingesteld om de vrager te beschermen.

- **Octrooi / Patent:** het exclusieve recht (alleenrecht) tot het maken of verkopen van een product of exploiteren van een uitvinding. Exploiteren betekent “gebruiken met als doel winst te maken”.

Domein E: Ruilen over de tijd

Voorraad en stroomgrootheden

- **Voorraadgrootte:** een grootte die op een bepaald tijdstip wordt gemeten (bijvoorbeeld de hoeveelheid spaargeld op je rekening).
- **Stroomgrootte:** een grootte die over een bepaalde periode wordt gemeten (bijvoorbeeld de bijschrijvingen en afschrijvingen van je rekening in de maand april)

Nominale en reële rente

- **Nominale rente:** het rentepercentage dat je over je spaargeld ontvangt of over je lening betaalt.
- **Reële rente:** het nominale rentepercentage vermindert met de inflatie.
- **Gebruik als je de reële rente wilt uitrekenen de formule** $NIC / PIC \times 100 = RIC!$

- **Private schuld:** schuld van de private sector. De private sector bestaat uit de consumenten, werknemers en ondernemingen.

Verschillende manieren waarop uitkeringen worden gefinancierd:

- Omslagstelsel: de werkenden betalen premies die direct worden gebruikt om de uitkeringen van andere mensen te betalen. Zoals bij de Algemene Ouderdoms Wet (AOW).
- Kapitaaldekkingstelsel: een manier van sparen voor later, waarbij je tijdens je werkzame leven geld opzij zet voor je eigen pensioen.

Balans en resultatenrekening

- Balans: een overzicht van de bezittingen van een onderneming en de vermogensbronnen waarmee de bezittingen zijn betaald (eigen vermogen en vreemd vermogen). De balans is een momentopname en op de balans staan dus voorraadgrootheden.
- Resultatenrekening (winst- en verliesrekening): een overzicht van de opbrengsten en kosten van een onderneming over een bepaalde periode. De resultatenrekening geeft een overzicht over een periode en op de RR staan dus stroomgrootheden.

Domein F: Samenwerken en onderhandelen

- Externe effecten: effecten van productie en consumptie die niet zijn meegenomen in de verkoopprijs. Bijvoorbeeld milieuvervuiling bij vliegen, omdat de kosten voor het opruimen van de milieuvervuiling niet in de prijs van een vliegticket zijn verwerkt.
- Meeliftgedrag: iemand die niet betaalt voor een collectief goed, maar wel van de opbrengsten geniet. Bijvoorbeeld: iemand betaalt geen wegenbelasting, maar kan wel profiteren van een goed onderhouden snelweg.
- Collectieve dwang en het nut ervan (sociale normen en contracten): je wordt door de overheid gedwongen mee te doen. Bijvoorbeeld om belasting te betalen.
- Zelfbinding: een speler legt zich vast op een bepaalde keuze, bijvoorbeeld door te zeggen dat hij geen uitverkoop houdt als de ander dat ook niet doet.
- Verzonken kosten: gedane investeringen kunnen niet meer worden terugverdiend. Bijvoorbeeld als er flyers zijn gemaakt voor een feest en het feest gaat niet door kunnen de kosten van het drukken van de flyers niet meer worden terugverdiend.

Domein G: Risico en informatie

- Risico-aversgedrag = risico vermijdend gedrag.
- Solidariteit: saamhorigheid. Dat bijvoorbeeld gezonde mensen ziektekostenpremies betalen die gebruikt worden voor de behandeling van zieke mensen.
- Eigen risico: in geval van schade neem je een deel van de schadekosten voor je eigen rekening. Dus heb je een schade aan je scooter van €500 en is je eigen risico €150. Dan krijg je €350 van de verzekeringsmaatschappij en betaal je zelf €150. Een hoger eigen risico betekent dat je minder premie hoeft te betalen. Eigen risico is een goede oplossing om moral hazard te voorkomen.
- Averechtse selectie: alleen de mensen die veel schade maken (de slechte risico's) blijven bij de verzekeringsmaatschappij. De mensen die weinig schade maken (de goede risico's) vertrekken omdat ze vinden dat ze teveel premie moeten betalen. Een bonus malus systeem is een goede oplossing om averechtse selectie te voorkomen. De mensen die geen schade maken hoeven dan namelijk steeds minder te betalen.

- **Asymmetrische informatie:** als de ene partij een informatieachterstand heeft ten opzicht van de andere partij. Bijvoorbeeld bij toetsen is er sprake van asymmetrische informatie tussen docent en leerling. De docent weet meer dan de leerling, namelijk wat er in de toets gevraagd wordt.
- **Moral hazard (risico op moreel wangedrag):** nalatigheid of moreel wangedrag. Iemand gaat zich risicovoller gedragen omdat hij toch wel verzekerd is tegen schade. Moreel wangedrag ontstaat wanneer iemand niet voor de kosten van schade hoeft op te draaien.

- **Obligaties:** een verhandelbaar schuldbewijs voor een lening die de overheid, een onderneming of een instelling is aangegaan. Met verhandelbaar bedoelen we dat de lening kan worden doorverkocht. Dus als jij een obligatie hebt kan je die aan iemand anders doorverkopen.
- **Aandelen:** bewijs van eigendom van een bedrijf. Aandeelhouders zijn eigenaren van stukjes van een bedrijf.

- **Rendement:** opbrengst van een belegging als percentage van het ingelegde bedrag. Als je bijvoorbeeld €5 rente krijgt op een inleg van €100 op je spaarrekening is je rendement $€5 / €100 \times 100 = 5\%$.

- **Bedrijfsvorm / Ondernemingsvorm:** De juridische vorm waarin een onderneming wordt gedreven. Voorbeelden van ondernemingsvormen zijn de eenmanszaak, V.O.F., Besloten Vennootschap en de Naamloze Vennootschap. De ondernemingsvormen moet je niet verwarren met de marktvormen (monopolie,)

Domein H: Welvaart en groei

- Toegevoegde waarde = omzet - inkoopwaarde (van diensten en grondstoffen)
- **BBP: Bruto Binnenlands Product.** De totale toegevoegde waarde van alle bedrijven in een land bij elkaar opgeteld. Een stijging van het BBP wordt veroorzaakt door een stijging van de productie of een stijging van de prijzen.

Verschillende manieren voor het bepalen van de welvaart

- Welvaart in enge zin: Het BBP. De welvaart uitgedrukt in cijfertjes.
- Welvaart in ruime zin: De mate waarin in de behoeften van mensen wordt voorzien. Ten opzichte van de welvaart in enge zin worden nu bijvoorbeeld de externe effecten en vrijwilligerswerk meegenomen.

Inkomensverdeling

- Lorenzcurve: een grafische weergave van de inkomensverdeling.
- Nivelleren: wanneer de verschillen tussen arm en rijk kleiner worden.
- Denivelleren: wanneer de verschillen tussen arm en rijk groter worden.

Inkomstenbelasting

- **Progressief belastingtarief:** als men meer verdient gaat men %!!!! meer belasting betalen.
- **Proportioneel belastingtarief:** als men meer verdient blijft men % evenveel belasting betalen.
- **Degressief belastingtarief:** als men meer verdient gaat men % minder belasting betalen.

- **Marginaal belastingtarief:** het % belasting dat men betaalt over €1 extra inkomen.
- **Heffingskorting:** Kortingen op het te betalen belastingbedrag. Deze heffingskortingen moet je niet verwarren met de aftrekposten!

KANO + beloningen

<i>Productiefactoren</i>	<i>Beloningen</i>
Kapitaal	Rente / Interest
Arbeid	Loon
Natuur	Pacht / Huur
Ondernemerschap	Winst

- Loon noemen we ook wel het arbeidsinkomen. Rente, pacht en winst noemen we ook wel het vermogensinkomen.
- Menselijk kapitaal: de kwaliteit van de productiefactor Arbeid. Door schooling neemt het menselijk kapitaal dus toe, want de kwaliteit van de productiefactor arbeid wordt beter.

- Arbeidsproductiviteit; de productie per werknemer per tijdseenheid. Die tijdseenheid kan verschillen en bijvoorbeeld een uur, dag, week, maand of jaar zijn.
- Productiecapaciteit: de maximale productie die kan worden gehaald. Dus de productie die mogelijk is als alle machines en mensen die er zijn maximaal worden ingezet.

Convergentie en divergentie

- Convergentie van ontwikkelingslanden: als de BBP's van ontwikkelingslanden en westerse landen naar elkaar toe groeien. De verschillen in welvaart tussen landen worden dus kleiner.
- Divergentie van ontwikkelingslanden: als de BBP's van ontwikkelingslanden en westerse landen uit elkaar groeien. De verschillen in welvaart tussen landen worden dus groter.
- Categoriele inkomensverdeling: De verdeling van het BBP over de inkomenscategorieën Loon, Rente, Pacht en Winst.

Domein I: Goede tijden, slechte tijden

Alles met prijzen

- Prijsrigiditeit = prijsstarheid. Als de marktprijs zich niet (snel) aanpast aan veranderingen in vraag en aanbod. Het duurt dus een tijdje voordat de prijs bijvoorbeeld daalt als de vraag is afgenomen. Dit zag je onder andere op de huizenmarkt in de jaren na 2008. De huizenprijzen bleven eerst gelijk, ondanks dat er heel weinig huizen verkocht werden.
- Inflatie: Een algemene stijging van het prijspeil. Niet verwarren met “dat je geld minder waard wordt”. Dat is namelijk een gevolg van inflatie!
- Deflatie: Een algemene daling van het prijspeil.

Waardevaste en welvaartsvaste uitkering

- Waardevaste uitkeringen: wanneer de hoogte van de uitkering meestijgt met de inflatie. Bij een waardevaste uitkering blijft je koopkracht dus behouden. Voorbeeld: je inflatie is 2% en je AOW uitkering stijgt ook met 2%.
- Welvaartsvaste uitkeringen; wanneer de hoogte van de uitkering meestijgt met de loonstijging in het bedrijfsleven en bij de overheid. Voorbeeld: de lonen stijgen gemiddeld 3% en je uitkering stijgt ook met 3%, dan is je uitkering welvaartsvast.

Wisselkoers en betalingsbalans

- Wisselkoers (prijs van een valuta): De prijsverhouding tussen twee munteenheden / valuta's.
- Betalingsbalans (lopende rekening en kapitaalrekening): Een overzicht van alle transacties met het buitenland.
- Internationale concurrentiepositie: Het vermogen van een land om kwalitatief betere of goedkopere producten te produceren dan andere landen.

- **Laagconjunctuur:** Als de economische groei (de groei van het BBP) onder de trendmatige groei ligt. De trendmatige groei was bijvoorbeeld de afgelopen 30 jaar gemiddeld 2% per jaar en de groei is nu 1%.
- **Hoogconjunctuur:** Als de economische groei (de groei van het BBP) boven de trendmatige groei ligt. De trendmatige groei was bijvoorbeeld de afgelopen 30 jaar gemiddeld 2% per jaar en de groei is nu 3%.

- **Anticyclisch:** beleid van de overheid dat tegen de economische cyclus ingaat. De economische cyclus wordt hierdoor dus gedempt.
- **Procyclisch:** beleid van de overheid dat met de economische cyclus meegaat. De economische cyclus wordt hierdoor dus versterkt.

ECONOMIE ACADEMY

Video-uitleg top 10 begrippen:

